

Democratische processen verlopen langzaam en moeizaam en dat moet ook.

Democratische processen verlopen langzaam en moeizaam (jul 08)

Veranderingsprocessen in Westerse democratische samenlevingen verlopen per definitie traag, moeizaam, conflictueus en bereiken door hun dubbelzinnigheid veelal slechts gedeeltelijk de gestelde doelen. Door de voortschrijdende emancipatie van alle sociale groepen en de bijna hyper individualisering van burgers verdwenen een groot aantal maatschappijbrede gedragen waarden met betrekking tot te bereiken doelen en hun prioriteiten, als ook de normen voor onderlinge sociale omgang in de democratische processen. Uitkomsten van democratische processen (wetten en uitvoering daarvan) worden niet meer algemeen gerespecteerd noch loyaal uitgevoerd. Dit maakt democratische processen nog trager, nog moeizamer, nog conflictueuzer, nog dubbelzinniger.

Het democratisch proces op ieder bestuursniveau en op ieder beleidsterrein omvat het stellen van doelen voor de samenleving, het maken van beleidsplannen, het opstellen en goedkeuren van wetgeving, het praktisch implementeren van wetgeving (waaronder het beschikbaar stellen - en houden! - en het werven van middelen voor de uitvoering), het uitvoeren gedurende een noodzakelijke periode om effectiviteit te meten (waaronder het creëren van jurisprudentie in de wetshandhaving), en het bijstellingsproces vanaf stap 1.

Tijdens alle deze fasen is sprake van belangenbehartiging en lobbyen door andere bestuurslagen, door direct betrokken organisaties (ook van overheidsorganisaties zelf), maatschappelijke belangengroepen, deskundige buitenstaanders, uitvoeringsorganisaties en direct in hun belangen getroffen burgers. In al deze fasen is veelal ook nog sprake van beroepsprocedures via administratieve, bestuurlijke en gerechtelijke organen.

Goed leiderschap kan hierin enige verbetering brengen, maar de suggestie dat goed en krachtig leiderschap veranderingsprocessen in een 21^e eeuwse democratische samenleving sterk zal verbeteren is op geen enkele wijze aan te tonen. Die suggestie door politici is niet alleen demagogisch, zij maakt ook antidemocratische krachten los welke de huidige complexe democratische samenleving bedreigen. Nee, ook een tienpunten programma, gebaseerd op stemming via internet is op geen enkele wijze snel te realiseren. En zodra dat blijkt, zal waarschijnlijk om nog hardere niet democratische wijzen van besturen worden geroepen.

Natuurlijk kunnen de huidige democratische processen in een groot aantal aspecten vereenvoudigd en versneld worden. Maar in een samenleving waarin we de wensen en belangen van veel organisaties, bedrijven, bestuurlijke organen en burgers moeten combineren tot werkzame en werkbare compromissen, welke ook nog eens effectief geïmplementeerd moeten worden om tot gewenste en verwachte resultaten te komen, zullen dergelijke processen desondanks altijd traag, moeizaam en conflictueus verlopen. Dat kan niet anders en we moeten dat derhalve als democraten ook niet anders willen.

We vergeten daarbij altijd een bijkomend voordeel, dat wel eens wat explicieter aan de orde zou mogen komen. Veel democratisch gestuurde veranderingen gaan zowel voor organisaties als voor burgers vaak veel te snel. Er is te weinig tijd om aan de gedachte van veranderingen te wennen, de veranderingen door te voeren, de voordelen te realiseren en/of nadelen op te vangen, en tot slot om de veranderingen weer onderdeel van een patroon van routine en gewoonte te maken. Met deze kentheoretische en biologisch antropologische eisen houden we gewoonlijk veel te weinig rekening. Voorbeelden hiervan zijn de snel ingevoerde meervoudige structurele veranderingen in het onderwijs, de gezondheidszorg en de belasting/toeslagen systematiek. Langzame en moeizame verandering is goed. Zowel vanuit democratische en maatschappelijke optiek, als gezien vanuit het leven van de individuele burger.